

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาไทยในปัจจุบันมีความเป็นสากลมากขึ้น สภาพโลกาภิวัตน์ที่มีการเชื่อมโยงในทุกด้านร่วมกันทั่วโลก ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายองค์ความรู้ กฎกติกา การดำเนินการด้านต่าง ๆ ทั้งการค้า การลงทุน การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เชื่อมต่อกัน ประกอบการเปิดเสรีทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดการหลั่งไหลหลักสูตรการเรียนการสอน บุคลากรด้านการสอน หลักสูตร จากสถาบันการศึกษาต่างประเทศเข้าสู่ไทย อันมีผลทำให้เกิดการเปรียบเทียบและผลักดันให้สถาบันการศึกษาไทยต้องพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีความเป็นสากลที่เป็นที่ยอมรับ อีกทั้งการเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุนกับนานาประเทศของไทย ได้ส่งผลให้เกิดความต้องการการศึกษาที่มีคุณภาพทัดเทียมในระดับสากล โอกาสรับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้น แต่เมื่อมีการเปิดเสรีทางการศึกษา ย่อมจะก่อให้เกิดการแข่งขันในการจัดการศึกษาทั้งจากสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศมากขึ้น หากพิจารณาในแง่บวก การเปิดเสรีทางการศึกษา เป็นการสร้างโอกาสให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เนื่องด้วยสถาบันแต่ละแห่งจะแข่งด้านคุณภาพมากขึ้น จึงเป็นแรงกดดันให้สถานศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นแม้ว่าสภาพการแข่งขันทางการศึกษาจะเป็นแรงผลักดันให้สถานศึกษาต่างๆ เร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น แต่เนื่องจากทรัพยากรตั้งต้นของแต่ละสถาบันการศึกษามีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถและปริมาณของบุคลากรการศึกษา งบประมาณ เงินทุน เทคโนโลยี สถานที่ ความมีชื่อเสียง ฯลฯ ส่งผลให้โอกาสพัฒนาคุณภาพการศึกษาย่อมแตกต่างกันด้วย โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาขนาดเล็ก หรือสถาบันการศึกษาที่ยังไม่มีความพร้อมหรือมีทรัพยากรตั้งต้นไม่มาก ย่อมไม่มีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการสำรวจคุณภาพการศึกษาไทยเมื่อเทียบกับประเทศอื่น อันดับความสามารถแข่งขันของประเทศต่างๆ ของ International Institute for Management Development หรือ IMD ที่พิจารณาจากปัจจัยหลัก 4 ข้อ คือสมรรถนะทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป ประสิทธิภาพของหน่วยงานของรัฐ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจเอกชน และโครงสร้างพื้นฐานเช่น การสื่อสาร โทรคมนาคม การศึกษา การสาธารณสุข อันดับโดยรวมของประเทศไทยในระดับกลางและมีแนวโน้มต่ำลงมาอยู่ปลายแถวในบรรดา 50 กว่าประเทศโดยตลอด ในปี 2548-2549 และ 2550 อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยโดยรวมลดอันดับจาก 25 มาอยู่ที่ 29 และที่ 33 ตามลำดับ ปัจจัยหนึ่งที่เป็นตัวฉุดอันดับหรือจุดอ่อนในการแข่งขันของไทยมากที่สุดก็คือเรื่องปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะด้านการศึกษาและการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งในเรื่องปัจจัยพื้นฐานนี้ ประเทศไทยอยู่ในอันดับท้ายแถวมาตลอดและร่วงลงมาเรื่อย ๆ จากอันดับที่ 39 ในปี 2548 มาเป็น

อันดับที่ 42 ในปี 2549 และในปี 2550 นี้ อันดับของไทยในเรื่องปัจจัยพื้นฐานนี้ร่วงตอลงมาอยู่อันดับที่ 48 จากทั้งหมด 55 ประเทศ (วิทยากร เชียงกุล.2553. ออนไลน์)

นอกจากนี้ผลการทดสอบ การประเมินผลและการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไทยจากหลายหน่วยงาน ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกันว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเกณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย หรือต่ำกว่านักเรียนในประเทศอื่น ซึ่งหากเปรียบเทียบกับนานาชาติประเทศแล้วจะพบว่าการจัดการศึกษาของไทยใช้งบประมาณสูงกว่ามากแต่ผลสัมฤทธิ์ที่ได้รับกลับด้อยกว่าทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพดังจะเห็นได้จากผลการประเมินความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติของ IMD ได้จัดให้การศึกษาของไทยมีคุณภาพอยู่ในลำดับที่ 46 จาก 60 ประเทศ รวมถึงการจัดดัชนีการพัฒนาระบบการศึกษาระดับปี 2549 ประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 74 จากทั้งหมด 109 ประเทศ ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งน่าวิตกกังวลเกี่ยวกับศักยภาพของภาคแรงงานไทย ในอนาคต

และจากการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบแรก ระหว่างปีการศึกษา 2544 – 2548 จำนวน 26,584 แห่ง ใน 173 เขตพื้นที่ (ข้อมูล ณ 22 ส.ค. 2549) พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 56.0 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ร้อยละ 42.2 อยู่ในเกณฑ์ดี และร้อยละ 1.8 อยู่ในเกณฑ์ต้องปรับปรุง (วิทยากร เชียงกุล.2553. ออนไลน์)

และในส่วนของผลการทดสอบ การประเมินผลและการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งมีสถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุยรวมอยู่ด้วยนั้นผลปรากฏว่าผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2551 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 41.45 วิชาคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 42.96 วิชาคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 50.88 (ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.2554) ซึ่งเมื่อเทียบกับระดับประเทศแล้วผลการสอบต่ำกว่าระดับประเทศในทุกวิชา จากสภาพการดังกล่าวมีหลายหน่วยงานที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหานี้จึงได้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการนำเกณฑ์หรือวิธีการต่าง ๆ มาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเกณฑ์หนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้เป็นอย่างดีก็คือเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA) ดังจะเห็นได้จากการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ตระหนักถึงความสำคัญของรางวัลนี้จึงได้บรรจุรางวัลคุณภาพแห่งชาติไว้ในยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ โดยองค์กรที่มีวิสัยทัศน์และผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกจะได้รับประกาศเกียรติคุณด้วยรางวัลคุณภาพแห่งชาติและองค์กรที่ได้รับรางวัลจะนำเสนอวิธีปฏิบัติที่นำองค์กรตนไปสู่ความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่างให้องค์กรอื่น ๆ นำไปประยุกต์เพื่อให้ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อมีการขยายการดำเนินงานไปอย่างกว้างขวางย่อมจะส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สามารถแข่งขันในตลาดการค้าโลก

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาจึงได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโดยอิงเกณฑ์รางวัลคุณภาพ ของสถานศึกษาในอำเภอ

เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุยสู่ความเป็นเลิศและสามารถแข่งขันกับนานาชาติประเทศได้ต่อไป

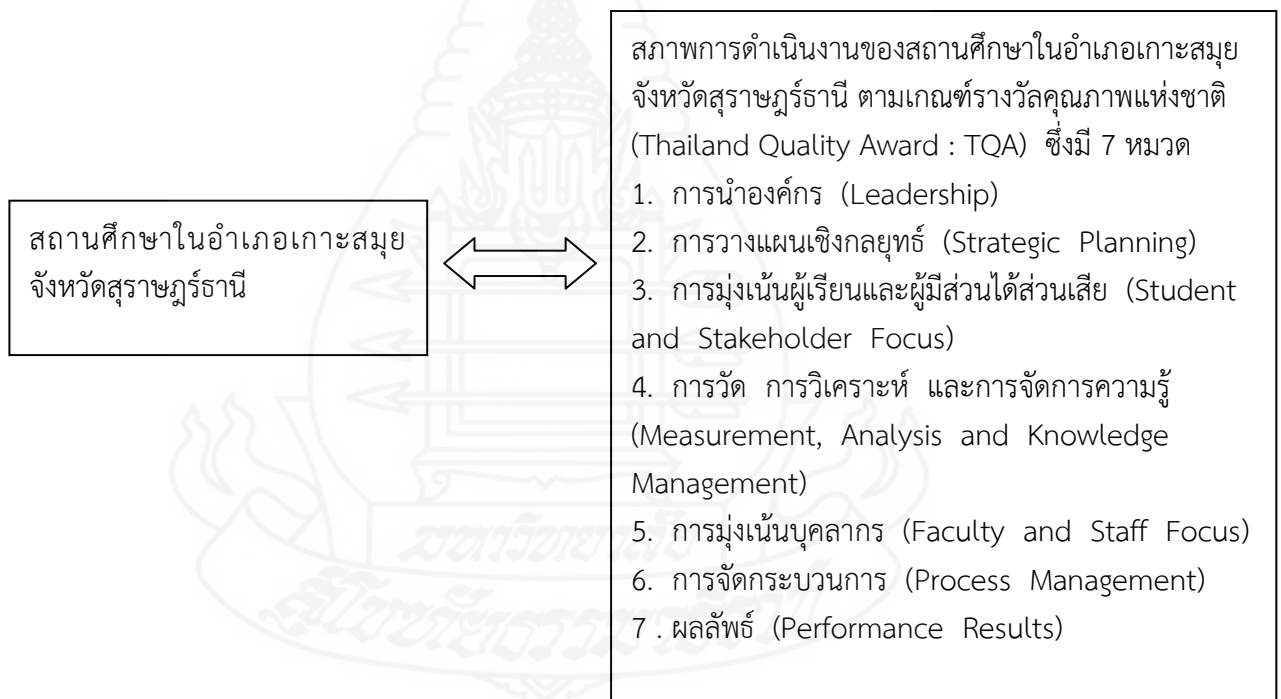
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 เพื่อวิเคราะห์ความห่างระหว่างเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติกับสภาพการดำเนินงานการพัฒนาสถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ประเด็นที่ศึกษา

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาและวิเคราะห์ความห่างระหว่างการพัฒนาสถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ โดยอิงเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ซึ่งมี 7 หมวด คือ

4.1.1 การนำองค์กร (Leadership)

4.1.2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning)

4.1.3 การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus)

4.1.4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management)

4.1.5 การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus)

4.1.6 การจัดการกระบวนการ (Process Management)

4.1.7 ผลลัพธ์ (Performance Results)

4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 25 โรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ เป็นผู้ให้ข้อมูล

4.3 ขอบเขตที่ศึกษา

4.3.1 สภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ซึ่งมี 7 หมวด คือ

- 1) การนำองค์กร (Leadership)
- 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning)
- 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus)
- 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management)
- 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus)
- 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management)
- 7) ผลลัพธ์ (Performance Results)

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 สถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศโดยอิงเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่พิจารณาโดยการเทียบจากเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ซึ่งรางวัลที่เป็นโครงการตามแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้เป็นองค์กรที่เข้มแข็ง มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศทัดเทียมมาตรฐานโลก โดยใช้พื้นฐานทางเทคนิคและกระบวนการตัดสินรางวัล เช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ The Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) ประกอบด้วย 7 หมวด ได้แก่

5.1.1 การนำองค์กร หมายถึง การดำเนินการของผู้บริหารในเรื่องวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ ค่านิยม ความคาดหวังในผลการดำเนินการ

5.1.2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ หมายถึง วิธีการกำหนดและถ่ายทอดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์หลัก และแผนปฏิบัติราชการ เพื่อนำไปปฏิบัติและวัดผลความก้าวหน้าของการดำเนินการ

5.1.3 การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง การกำหนดความต้องการ ความคาดหวัง และความนิยมชมชอบ การสร้างความสัมพันธ์ และการกำหนดปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้รับบริการและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจ

5.1.4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมายถึง การเลือกรวบรวม วิเคราะห์ จัดการ และปรับปรุงข้อมูลและสารสนเทศ และการจัดการความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงผลการดำเนินการขององค์การ

5.1.5 การมุ่งเน้นบุคลากร หมายถึง ระบบงาน ระบบการเรียนรู้ การสร้างความผาสุกและแรงจูงใจของบุคลากร เพื่อให้บุคลากรพัฒนาตนเองและใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ตามทิศทางการ

5.1.6 การจัดการกระบวนการ หมายถึง การจัดการกระบวนการ การให้บริการ และกระบวนการอื่นที่ช่วยสร้างคุณค่าแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และกระบวนการสนับสนุนเพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์การ

5.1.7 ผลลัพธ์ หมายถึง ผลการดำเนินการและแนวโน้มของส่วนราชการในมิติด้านประสิทธิผล มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพ และมิติด้านการพัฒนาองค์การ

5.2 สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาของรัฐบาลในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.3 ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

5.4 อิงเกณฑ์ หมายถึง การพิจารณาโดยการเทียบจากเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบสภาพการพัฒนาศถานศึกษา ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6.2 ทราบความต่างของสภาพการพัฒนาศถานศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อเทียบกับเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA)